

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Факультет гуманітарний Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри
психології та педагогіки
підполковник

Станіслав ЛАРІОНОВ

_____ 20__р.

СИЛАБУС

“ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ”

(найменування навчальної дисципліни)

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: перший (бакалаврський)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ : **05** Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ :**053** Психологія

Розглянуто та ухвалено на засіданні
кафедри психології та педагогіки
Протокол від ____ __ 20__ р. № ____.

Харків 20__

Інформація про викладача	
Прізвище, ім'я, по батькові	Тробюк Наталія Юріївна
Наукова ступінь	
Вчене звання	
Посада	викладач
Місце роботи	НАНГУ
Адреса кафедри	НАНГУ, площа Захисників України, 6 поверх адміністративної будівлі ауд. 611, 622
Контакти	0674951479
E-mail	nataliya_trobyuk@ukr.net
Консультації	
Час	вівторок; п'ятниця з 15.00 — 17.30
Місце	ауд. №622

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	Цикл професійної підготовки	
Блоків змістових модулів – 1	Спеціальність: 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4			1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -----		Семестр	
Загальна кількість годин - 90	Рівень вищої освіти: перший		1-2-й

	(бакалаврський)	Лекції	
		год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Групові	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	76 год.
		Контрольна робота: 2 год.	
		Вид контролю: залік з/о - 2год	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни: є закономірності індивідуального різноманіття психічного життя, психічних явищ та процесів людини.

Міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами:

вивчення дисципліни знаходять своє відображення у тісній взаємодії з тематикою дисциплін: загальна психологія, юридична психологія, вікова психологія, психодіагностика.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Визначити і проаналізувати специфічні соціально-психологічні детермінанти статевої диференціації та ієрархічності в різних сферах життєдіяльності й у різні вікові періоди. Ознайомити здобувачів із основними теоретичними положеннями формування та розвитку особистості у різні вікові періоди та основними поняттями, підходами та напрямками гендерних досліджень.

Компетентності, які студент набуде в результаті навчання:

ЗК 07,

СК 01-04.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

галузі психологічного знання;

-

між людьми;

х формуванні);

вікові та статеві відмінності людей щодо їх пізнавальних процесів, психічних станів та властивостей особистості; вплив на індивідуальність таких чинників як професійна, культуральна, соціальна, регіональна та класова належність;

індивідуальні відмінності людей які проявляються в навчанні, формуванні різноманітних навичок, в тому числі й професійно важливих, та розвитку здібностей.

уміти:

підхід у вивченні індивідуальності людини;
-
особистості;
-
X
походження;
інтегрувати різноманітні да -
індивідуальність;
уміння проводити спостереження за психологічним станом окремих груп та верств населення;
застосовувати знання про -
роботи.

Володіти:

методами щодо виявлення особистісних проблем та причин їх виникнення, виявлення особистісних особливостей людини; методами, що впливають на формування особистості та прогнозувати напрями корекції; складати програми саморозвитку та самовдосконалення особистості.

3. Зміст навчальної дисципліни (анотація навчальної дисципліни)

У межах цього курсу студенти удосконалюють загальні компетентності та починають формувати спеціальні компетентності, особистісні та професійні уміння та навички. Студент програми алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Диференціальна психологія».

4. Календарно-тематичний план вивчення дисципліни.

Орієн- товна дата	Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин				Завдання для самостійної роботи
		денна				
		Лекції	Груп- ові	Практ- ичні (семі- нарсь- кі)	Самост- ійна робота	
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади диференціальної психології						
	на психологія як наука: предмет, специфіка, історія, методи	2			2	Становлення концептуальних ідей, завдань, методів і напрямів

						диференціальної психології
	Заняття 2. Принципи і методи диференціальної психології				4	Тестування в диференціально-психологічних дослідженнях Математичні методи і продуктивність їх застосування Лонгітюдні, порівняльно-вікові та генетико-моделювальні дослідження Канали отримання інформації про індивідуальність
	Заняття 3. Вплив середовища і спадковості на людину	2				Основні концепції навчання і можливість їх використання у навчанні військовослужбовців Характеристика етапів організації навчально-пізнавальної діяльності воїнів
	Заняття 4. Людини як представник біологічного виду Homo sapiens				4	Спеціальна теорія індивідуальності
	Заняття 5. Предмет диференціальної психології				2	
Змістовий модуль № 2 Предмет диференціальної психології						
	Заняття 1. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності.	2			4	Структура психодинамічних властивостей. Темперамент як один з регуляторів стилю діяльності. Вплив вікових змін на формування властивостей темпераменту.
	Заняття 2. Характер у структурі індивідуальності.				4	Чинники формування гармонійного і дисгармонійного характеру. Характер як

						індивідуальних життєвий стиль
	Заняття 3. Особливості темперamentу та характеру особистості в структурі індивідуальності				2	
	Заняття 4. Диференційно- психологічний аналіз міжстатевих відмінностей	2			4	Особливості моральної свідомості чоловіків та жінок Сучасні психологічні дослідження гендеру
	Заняття 5. Диференційно- психологічний аналіз міжстатевих відмінностей				2	
Змістовий модуль № 3. Диференціальна когнітологія						
	Заняття 1. Диференціальна когнітологія як напрям диференційно-психологічних	2			4	Індивідуальні параметри сприйняття Диференціація уявлень і уяви Індивідуальні особливості уваги і пам'яті Стильові характеристики мислення
	Заняття 2. Диференціальна психологія здібностей.				6	Талант як реалізація екстраординарних можливостей особистості Мудрість як форма інтелектуальної зрілості Геніальність як прояв обдарованості Розумова відсталість і деменція
	Заняття 3. Диференціальна когнітологія як напрям диференційно-психологічних досліджень				2	
	Заняття 4. Диференційно- психологічні характеристики інтелекту.				6	Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей Особливості взаємозв'язку інтелекту 3

						темпераментом, шкільною успішністю, енергетичними інформаційними параметрами особистості з та
	Заняття 5. Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей.				4	Когнітивні стилі у структурі індивідуальності
	Заняття 6. Деференціальна специфіка феномену креативності.				6	Інтуїція як механізм творчості Діагностування креативності
	Заняття 7. Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей.				2	
Змістовий модуль 4. Детермінанти міжгрупових відмінностей						
	Заняття 1. Соціоекономічний статус індивідуальності.				6	Вплив статусного рівня на інтелект
	Заняття 2. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.				2	
	Заняття 3. Детермінанти міжгрупових відмінностей				6	Культурні відмінності і їх вияви
	Заняття 4. Контрольна робота			2		
	Залік з/о - 2 год.			2		

5. Самостійна робота.

Перелік тем, які здобувач повинен вивчити самостійно (з рекомендованою літературою).

Становлення концептуальних ідей, завдань, методів і напрямів диференціальної психології

Принципи і методи диференціальної психології

Тестування в диференціально-психологічних дослідженнях

Математичні методи і продуктивність їх застосування

Лонгітюдні, порівняльно-вікові та генет дослідження

Канали отримання інформації про індивідуальність

Людини як представник біологічного виду *Homo sapiens*

Спеціальна теорія індивідуальності

Предмет диференціальної психології

Структура психодинамічних властивостей

Темперамент як один з регуляторів стилю діяльності

Вплив вікових змін на формування властивостей темпераменту

Характер у структурі індивідуальності

Чинники формування гармонійного і дисгармонійного характеру

Характер як індивідуальних життєвий стиль

Особливості темпераменту та характеру особистості в структурі індивідуальності

Диференційно-психологічний аналіз міжстатевих відмінностей

Особливості моральної свідомості чоловіків та жінок
Сучасні психологічні дослідження гендеру
Диференційно-психологічний аналіз міжстатевих відмінностей
Індивідуальні параметри сприйняття
Диференціація уявлень і уяви
Індивідуальні особливості уваги і пам'яті
Стильові характеристики мислення
Диференціальна психологія здібностей
Талант як реалізація екстраординарних можливостей особистості
Мудрість як форма інтелектуальної зрілості
Геніальність як прояв обдарованості
Розумова відсталість і деменція
Диференціальна когнітологія як напрям диференційно-психологічних досліджень
Диференційно-психологічні характеристики інтелекту
Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей
Особливості взаємозв'язку інтелекту з темпераментом, шкільною успішністю, з енергетичними та інформаційними параметрами особистості
Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей
Інтуїція як механізм творчості
Діагностування креативності
Соціоекономічний статус індивідуальності
Вплив статусного рівня на інтелект
Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів
Детермінанти міжтрупових відмінностей
Культурні відмінності і їх вияви

Перелік літератури для читання:

- Романовська Л.І. Диференційна психологія : навч. посіб. Львів : Навч. посіб., 2018. 234 с.
Харченко С.В. Диференціальна психологія. Навчальний посібник Х. : ХНУВС, 2012. 365 с.
Сечейко О.В. Диференціальна психологія./ Підручник./ О.В.Сечейко .— К.: НАУ, 2014. - 300 с.
Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении : Пер. с англ. М. : Апрель Пресс: ЭКСМО-Пресс, 2001. 748 с
Барретт С. Тайны мозга : Как развить свои умственные способности. СПб. : Питер Паблишинг, 1997. 160 с.
Бендас Т.В. Гендерная психология : учеб. пособие. СПб. : Питер, 2005. 432 с.
Гальтон, Ф. Наследственность таланта : Законы и последствия : Пер. с англ. М. : Мысль, 1996. 272 с.
Голубева Э.А. Индивидуальные особенности памяти человека: (Психофизиологическое исследование) : Монография . М. : Педагогика, 1980. 152 с.
Дружинин В. Н. Психология общих способностей. СПб. : Питер, 2000. 368 с.
Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. СПб. : Питер, 2002. 544 с.
Ильин Е.П. Эмоции и чувства. СПб.-б. : Питер, 2002. 716 с.
Крайг Г. Психология развития. СПб.: Питер, 2000. 992 с.

Самостійна робота студентів є основним засобом засвоєння навчального матеріалу під час позааудиторної навчальної роботи. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання та їх поглиблення, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь відповідно до обраного напрямку підготовки. Відтак, метою самостійної роботи студентів є набуття додаткових знань, перевірка отриманих знань на

практиці, вироблення фахових та дослідницьких вмінь та навичок. Самостійна робота студентів включає: – підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних); – виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; – роботу над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою навчальною програмою дисципліни винесені на самостійне опрацювання студентів; – підготовку до підсумкових контрольних випробувань. Вказівки щодо самостійного опрацювання літератури будуть даватись викладачем наприкінці лекційних занять. Опрацювання тематики обов'язково повинна мати відображення в особистому _____ на (індивідуальна) студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

6. Політика курсу та оцінювання.

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу.

Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни.

Якщо студент відсутній з поважної причини, він/вона презентують виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача.

Під час роботи над проектами не допустимо порушення академічної доброчесності.

Презентації та виступи мають бути авторськими, оригінальними.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів).

Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%.

сів).

- _____ н тестування.

Відвідування занять є обов'язковим комп

- _____ н формі за погодженням із керівником курсу.

7. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання знань слухачів (курсантів, студентів) в Національній академії Національної гвардії України».

Міжсесійне оцінювання (поточна та тематична перевірка)

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах модулів. Оцінюються і завдання, виконувані в аудиторії, і завдання, виконувані під час самостійної роботи на підґрунті перевірки конспектів, тестового, усного опитування, активній участі з доповідями та обговоренням на семінарських заняттях та активній роботі на практичних заняттях.

Завдання для самостійної роботи оформлюються у зошитах з конспектами, що ведуться на занятті, вітається структуровані форми запису (таблиці, блок-схеми тощо). Обсяг повинен бути розумним, багато тексту не гарантує відмінної оцінки. Необхідно обов'язково зазначати джерела, на які спирається відповідь.

Розподіл балів, які отримують курсанти при вивченні дисципліни “ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ”

Поточна тематична та самостійна робота оцінюється	Контрольна робота	залік	сума
--	----------------------	-------	------

ЗМ-1	ЗМ-2	ЗМ-3	ЗМ-4	30 балів	30 балів	100
10	10	10	10			балів

ЗМ — змістові модулі

Бали — кількість необхідних балів які потрібно набрати за змістовий модуль:

при усній відповіді з оцінкою “5” - 3 бали; “4” - 2 бали; “3” - 1 бал; “2” - 0 балів

при активній роботі на практичному занятті з оцінкою “5” - 2 бали; “4” - 1,5 бали; “3” - 1 бал; “2” - 0 балів

при активній участі на семінарському занятті з оцінкою “5” - 2 бали; “4” - 1,5 бали; “3” - 1 бал; “2” - 0 балів

при тестовому опитуванні з результатом оцінкою “5” - 2 бали; “4” - 1,5 бали; “3” - 1 бал; “2” - 0 балів

за ведення конспекту тем що орацьовані на заняттях та тем для самостійного опрацювання — 1 бал.

Критерії оцінювання наступні:

⑩ при усних відповідях: повнота розкриття питання, логіка викладання, правильне

-

літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, періодичних видань тощо), вміння робити порівняння, висновки;

⑩ при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність; вміння формулювати висновки, акуратність оформленн

техніки та інших технічних засобів.

ого

оцінювання враховуються такі рівні знань курсантів:

- — . Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу програми. Відповідь при відтворенні навчального матеріалу – елементарна. Студент не може викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі.

- — . ого аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, порівняння теоретичних знань із практичними прикладами. Виявляє посереднє володіння матеріало

них утворень.

- — .

та дода

. Володіє

знаннями істотних о

но застосування знань в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студент по

діяльності.

- - .

ним ма

-

но оцінювати різ

x

вирішення, виявляти і захищати свою особисту позицію.

Оцінювання тестових завдань

Студентом надані правильні відповіді на: 0–25 % тесту – оцінка “незадовільно”;

26–50 % тесту – оцінка “задовільно”; 51–75 % тесту – оцінка “добре”;

76–100 % тесту – оцінка “відмінно”.

Написання та захист реферату можливий, якщо студент бажає покращити свою оцінку.

оцінювання реферату:

☐

–

но, виявляються оригінальні

та раціональні думки, формальні вимоги до реферату виконано, завдання повністю висвітлено. Для написання реферату курсант використав не тільки підручники, а і першоджерела;

☐

–

но, всі вимоги до реферату

виконані, тема розкрита; наявні граматичні помилки;

☐

–

но, але не всіх вимог

дотримано, розкриття теми неповне;

☐

–

но, вимог не

дотримано, не розкрито теми.

Система нарахування заохочувальних додаткових балів:

1. Виступ на науковій конференції з доповіддю за тематикою дисципліни міжнародна – 10 б.; місцева – 5 б.

2. Виготовлення діючого демонстраційного макету (презентації) для навчальних занять за тематикою дисципліни – 5 б.

3. Активна участь в роботі ВНГ (ВНТ) – 5 б.

4. Інші види роботи студента, спрямовані на покращення навчально-лабораторної бази кафедри – до 5 б.

Загальні критерії оцінок:

“відмінно” – Студент добре володіє **категоріально-понятійний апаратом дисципліни, на групових, практичних та семінарських заняттях** приймає активну участь в обговорюванні виступів інших учасників, виступає з особистою доповіддю, надає рецензію на доповідь інших учасників, ставить питання, дає відповіді, має конспекти, які містять всю основну інформацію з теми, узагальнено-логічні схеми, таблиці тощо.

“добре” – Студент достатньо володіє **категоріально-понятійний апаратом дисципліни, на групових, практичних та семінарських заняттях** приймає активну участь в обговорюванні виступів інших учасників, виступає з особистою доповіддю, дає відповіді, має конспекти.

“задовільно” – Студент орієнтується у **категоріально-понятійному апараті дисципліни**, має конспекти.

“незадовільно” – Студент не готовий до заняття, не приймає участь в обговорюванні виступів інших учасників. Конспект не містить основну інформацію з певної теми.

Підсумкове оцінювання (рубіжний та заключний контроль)

Метою заліку є контроль сформованості в студентів системи знань і умінь з навчальної дисципліни Диференційна психологія. Перелік питань до заліку видаються викладачем, а також містяться в методичних вказівках до його проведення, що зберігаються на кафедрі і доступні для студентів у будь-який час.

Залік здійснюється на підґрунті суми набраних балів отриманих підчас міжсесійного оцінювання (поточне тестування та самостійна робота), виконання завдань з курсу, а також ведення конспекту.

Кількість балів, яку можна отримати на заліку становить від 0 до 40 балів. До заліку допускаються студенти, які попередньо за підсумками аудиторної та самостійної роботи одержали не менше 60 балів.

контроль з дисципліни проводиться за заліковими білетами.

Кожен з білетів містить 2 теоретичні питання. Кожне завдання оці

участі на

всіх семінарських заняттях. Якщо відповідь містить дрібні неточності, незначні помилки (не більше 1-2), оцінка знижується на 3-6 балів за відпові

відсутності.

Схема нарахування балів за одне теоретичне питання залікового білету:

Бали за контрольне питання	оцінювання
20-10	Правильна та повна відповідь на поставлені запитання. Студент виявляє повне розуміння актуальних теоретичних основ дисципліни; демонструє різнобічне, систематичне і глибоке знання навча

	ого ґрунтовна та послідовна відповідь є результатом засвоєння вза .
9-7	ого специфіку; наводить аргумент , дані, факти. Відповідь містить дрібні неточності, незначні помилки, є недостатньо послідовною та логічною. Студент має трудно відповідних висновків.
6-4	рівень засвоєння знань з основних тем курсу, виявляє слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні поставленого питання. Знання є фрагментарними та епізодичними.
3-1	рівень засвоєння і підходів безсистемні, дуже фрагментарні і поверхневі. Курсант не володіє навичками аналізу, синтезу, порівняння, допускає неприпустимі помилки у відповідях на запитання.
0	Відповідь є повністю невірною або відсутньою.

8. Рекомендована література

Базова

1. Романовська Л.І. Диференційна психологія : навч. посіб. Львів : Навч. посіб., 2018. 234 с.
2. Харченко С.В. Диференціальна психологія. Навчальний посібник Х. : ХНУВС, 2012. 365 с.
3. Сечейко О.В. Диференціальна психологія./ Підручник./ О.В.Сечейко .— К.: НАУ, 2014. - 300 с.
4. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении : Пер. с англ. М. : Апрель Пресс: ЭКСМО-Пресс, 2001. 748 с.

Допоміжна

5. Барретт С. Тайны мозга : Как развить свои умственные способности. СПб. : Питер Паблишинг, 1997. 160 с.
6. Бендас Т. В. Гендерная психология : учеб. пособие. СПб. : Питер, 2005. 432 с.
7. Гальтон, Ф. Наследственность таланта : Законы и последствия : Пер. с англ. М. : Мысль, 1996. 272 с.
8. Голубева Э.А. Индивидуальные особенности памяти человека: (Психофизиологическое исследование) : Монография . М. : Педагогика, 1980. 152 с.
9. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. СПб. : Питер, 2000. 368 с.
10. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. СПб. : Питер, 2002. 544 с.
11. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. СП-б. : Питер, 2002. 716 с.
12. Крайг Г. Психология развития. СПб.: Питер, 2000. 992 с.

Інформаційні ресурси

1. Методичні розробки навчальної дисципліни « Диференційна психологія» розміщені в системі дистанційного навчання Академії Режим доступу :<http://sdn.ivc.com/>
2. Навчальні посібники в електронному форматі розміщені у внутрішньому навчальному порталі Академії. Режим доступу : <http://library.ivc.com/>
3. Нормативні акти, база даних ВУЗів, новини освіти. Режим доступу mon.gov.ua/

9. Питання до підсумкового контролю.

1. Предмет та завдання диференційної психології.
2. Номотеїстичний та ідеографічний підхід у науці.
3. Походження та витоки диференційної психології.
4. Детермінація варіативності.
5. Поняття про індивідуальність, її складові.
6. Формування індивідуальності.
7. Індивідуальний рівень індивідуальності.
8. Методи диференційної психології.
9. Гуморальні, факторні, конституційні теорії темпераменту.
10. Складові темпераменту.
11. Зв'язок темпераменту та індивідуальних особливостей характеру.
12. Формування індивідуальних особливостей темпераменту.
13. Гендерні відмінності та їх походження.
14. Ступінь психологічної відмінності чоловіків та жінок.
15. Маскулінність, фемінінність та андрогінність.
16. Гендерно-рольовий стрес.
17. Гендерні відмінності та вибір партнера.
18. Особистісні відмінності.
19. Риси особистості.
20. Стійкість та змінюваність індивідуальних рис особистості.
21. Теорії рис особистості Айзенка, Кеттела, Оллпорта.
22. Велика П'ятірка.
23. Поняття ендо- та екзопсихічних індивідуальних особливостей..
24. Розбіжність понять типологія та класифікація.
25. Можливі негативні наслідки використання типологій в психологічній практиці.
26. Психофізіологічні типології.
27. Типологія Кречмера.
28. Типологія Юнга.
29. Визначення стилю у диференційній психології.
30. Когнітивний стиль та його складові.
31. Стиль діяльності.
32. Силі лідерства, керівництва, батьківського виховання.
33. Групові відмінності людей.
34. Статус людини в групі та індивідуальні відмінності.
35. Психологічний час особистості.
36. Диференціація у сім'ї та школі.
37. Поняття про здібності в диференційній психології.
38. Умови розвитку здібностей.
39. Інтелектуальні відмінності між людьми.
40. Зв'язок інтелектуальних та особистісних індивідуальних особливостей.

41. Проблема вимірювання інтелектуальних відмінностей, тести інтелекту та їх недоліки.
42. Складові індивідуальних особливостей мислення.
43. Вплив культури на індивідуальні особливості людини.
44. Межі залежності індивідуальних особливостей від расової та національної належності.
45. Основні сфери національних відмінностей.
46. Національний характер – стереотип або реальність?
47. Соціоекономічний статус та індивідуальні відмінності.
48. Критерії відмінностей між соціальними групами.